

Elif Sanem Güleç Külekci •

**Müzikli Oyun Türünde
Türk\Osmanlı\İslam Motiflerinin
Kullanıldığı İlk Örnek
Türk Karnaval Oyunu
(Des Turken Vasnachtspiel)**

*The First Example of Turkish/Ottoman/Islamic Motifs
in Musical Plays: Des Turken Vasnachtspiel*

Özet

Birey veya toplumun kendisini nasıl algıladığı sorusunun yanıtları onun kimliğini ya da kimliklerini oluşturur. Başkalarının onun hakkındaki izlenimleri, yargıları ise imge veya imgeler olarak tanımlanır. İmgeler, tarihi köklere dayanmakla birlikte ancak göreceli gerçekleri ifade ederler.

Haçlı seferlerinden sonra Türk imgesi Hristiyan-Müslüman ikiliği üzerine kuruluyken, İstanbul'un fethiyle Batılılar, Türkleri Doğu'nun ve İslam'ın temsilcisi olarak görmeye başlar.

Türk-Osmanlı-İslam imgelerinin ilk kullanıldığı yer müzikli oyunlardır (singspiel). Müzikli oyunlar Almanya'da ya da Avusturya'da operanın başlangıç noktası olarak gösterilir. Bu oyunlar içerisinde "Türk konulu operalar" türünün ilk örneği; Johannes ya da Hans Rosenplüt'ün "Türk Karnaval Oyunu" (Des Turken Vasnachtspiel-1453) adlı yapıtıdır. Oyun, İstanbul'un alınışıyla Ekim 1453'te Papa V. Nicolaus'un, Hristiyanları Haçlı Seferi'ne çağırıldığı bir dönemde yazılır.

15. yüzyılda Türklere ilişkin yazınsal değerlendirmelere bakıldığında, genellikle Türk karşıtı özellikler dikkat çeker. Hans Rosenplüt'ün Türk Karnaval Oyunu; kötülemeyi ve olumsuzlamayı baştan amaçlamayan, eleştirel içeriği ile Alman kültüründe yaygınlığı, tanınmışlığı ve Türk imgesine olumlu katkıları bakımından önemli bir yapıttır.

Anahtar Kelimeler: Türk Karnaval Oyunu, Hans Rosenplüt, Türk-Osmanlı-İslam imgesi.

Jel Kodu: Z19

• Yrd.Doç.,Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, elifsanem@gmail.com

Giriş

“İmgebilim, bireylerin ve toplumların olguları algılama şekillerini ve bunların kalıplaşmış biçimlerini inceleyen bir bilim olarak bireyin kendi ve ötekinin kültürel değerlerine nasıl ve neden baktığını, bir toplumun kendini görme ve başkasını hayal ederek görme değişkenliğini incelemektedir” (Ulağlı 2006: 26-27).

Birey veya toplumun kendisini nasıl algıladığı sorusunun yanıtları onun kimliği ya da kimliklerini oluşturur. Her toplum kendisini dünyanın hatta evrenin merkezine koyarken, ötekileri kendinden genellikle aşağı bir yerde değerlendirir. Bu nedenle hiçbir ülkenin kimliği ile imgesi birbirine tıpatıp uymaz, uyuşmaz. Bizmerkezcilik adı verilen bu eğilim ülkelerin imgelerini de etkiler. Bu anlamda imgeler, tarihi köklere dayanmakla birlikte ancak göreceli gerçekleri ifade ederler (Güvenç, 2000).

Avrupa’da Türk imgesinin kökenleri 5. yüzyıldaki Hun saldırılarına dek uzanır. Hunlar Türk imgesinden çok Avrupalı ya da Romalı olmayan barbar kavimler imgesine yaklaşmaktadır. Barbar sözcüğünün içeriği vahşi, zalim, kaba ve akılsız Doğulu’dur. Barbar kavimler, korku, vahşet ve talanı çağırıştırır. Ortaçağ sonunda ise Avrupa’yı güneyden ve Akdeniz’den zorlayan Müslümanlar, Hunlara ait barbar imgesini üstlenirler. Daha sonra Hıristiyan Batı’ya karşı Müslüman Doğu’yu temsil eden Türkler eski mirasın yeni sahibi olur (Güvenç, 2000).

Haçlı seferlerinden (1095-1270) sonra Türk imgesi Hıristiyan-Müslüman ikiliği üzerine kuruluyken İstanbul’un fethiyle Batılılar Türkleri Doğu’nun ve İslam’ın temsilcisi olarak görmeye başlarlar. Bu gelişim süreci içinde Batı, Türk’ü incelemeye ve tanımaya değer bir düşman olarak görür. Osmanlı Batı’yı yüzyıllar boyunca küçümser ve incelemeye gerek duymazken Batı Türk’ü her yönüyle inceler ve kendi bakış açısına göre bir Türk imgesi yaratır. Bu imge katı ve kesin sınırları olan bir imge değildir. Doğu-Batı ilişkilerinin seyrine ve bu iki dünyanın niteliksel değişmelerine paralel olarak değişir (Timur, 2000).

1. “Türk Karnaval Oyunu”nun Yazıldığı Dönemde Avrupa ve Avrupa’da Türk Etkisi

Karnaval oyunları olarak tanımlanan oyunların kökenine baktığımızda;

“İsa'nın ölümü ve üç gün sonra dirilerek göğe yükselmesiyle ilgili en önemli dini bayram olarak kutlanan Karnaval'dan (Paskalya) önce, Hıristiyanlık dünyasının kırk gün oruç tuttuğu görülür. Oruç tutmaya her zaman çarşamba günü başlanır ve oruçtan önceki üç geceye ise “oruç geceleri” (Fastnachte) denilir. İnsanlar oruç öncesi üç gün ve üç geceyi her zamankinden çok farklı, değişik kıyafetler giyerek, özgürce ve mutlu bir şekilde geçirmek isterler. Oruç gecelerinde farklı rollerin canlandırıldığı folklorik oyunları oynamak gelenek haline gelir ve bu oyunlara “oruç gecesi oyunları” (Fastnachtsspiele) adı verilir” (Akpınar, 2001:30).

13. ve 14. yüzyılda oynanan oyunlar genellikle dinsel içerikliken, karnaval oyunlarının konularını dünyasal olaylar yani toplumsal gerçeklikler oluşturur. Karnaval oyunları (Fastnachtsspiele) dünyevi oyunların başlangıcını temsil etmesi açısından önemlidir.

14. yüzyılın başından itibaren Papalık eski gücünü yitirirken ve Alman İmparatorluğu küçük devletçiklere ve kentler olmak üzere yeni yönetim bakımından özerk güçlere ayrılır. Merkezi otorite zayıflar.

“Prenslerin ve diğer yönetim birimlerinin giderek bağımsızlaşma ve topraklarını genişletme politikaları, çeşitli toplumsal gruplar arasında sömürüyü ve birtakım kuralsızlıkları ve başıbozuklukları beraberinde getirir. Halkın güvenliğinin sağlanması ve refahı önceliğini yitirir, siyasal çıkarlar ön plana geçer” (Akpınar, 2002: 92).

Kentleşmeyle yeni eğitim hedeflerini gözetken ve değişen yapıyla ilgili ortaya çıkan yeni gereksinimleri karşılayacak okulların kurulması sağlanır. Böylece zanaatçıların, ticaretle uğraşanların ve yoksul halk tabakalarının çocukları okula gitmeye başlar. Bunu birçok üniversitenin kurulması izler.

“Birbirini izleyen bütün bu gelişmeler, Rönesans, Hümanizm ve Reform Hareketleri gibi büyük düşünsel akımların oluşmasında önemli bir rol oynayan okul müfredatlarının ve bilimin laikleşmesini beraberinde getirir. Bu değişimler bilim, siyaset ve din gibi yaşamsal alanlarda eleştirel bir bakış açısının gelişmesini sağlar. Merkezi otoritenin zayıflaması sonucunda yaşanan siyasal, ekonomik, toplumsal ve ahlaki çöküntü ve buhran, bu yeni bakış açısıyla ele alınmaya ve acımasızca sorgulanmaya başlar. Savaş ve sömürünün her türlüünü kınayan yazarlar ortaya çıkar.

1450 dolaylarında matbaanın bulunması ve keşif seyahatleri bu siyasal ve sosyal değişim sürecini hızlandırır ve yaşamsal gerçeklerin alışılmamış bir şekilde daha geniş kitlelerin önüne konulması olanaklarını sunar. Artık yazın, siyasal ve düşünsel sorunların tartışmasız aracı olur” (Akpınar, 2002: 91-92).

1453’de İstanbul’un Türklerin eline geçmesiyle Türkler artık Avrupa’nın başlıca sorunudur. İstanbul’un fethinden üç ay sonra Ekim 1453’te Papa V. Nicolaus Haçlı Seferleri için çağrıda bulunur.

“1454 Nisan ve Mayıs aylarında Almanya’nın Regensburg kentinde toplanan "İmparatorluk Meclisi"nde Türklere karşı Haçlı Seferi düzenlenmesi kararlaştırılır.

Alman İmparatoru III. Friedrich’in danışmanı Aeneas Sylrius Piccolomini 1454 Eylül’ünde sefer hazırlıklarını tamamlamak amacıyla Frankfurt’ta soyluları toplar. Yapılan açıklamada, "Türkiye’de, Yunanistan’da, Asya ve Avrupa’da, dünyanın her yerinde tek bir Türk’ün canlı bırakılmaması" istenir.

Kayser III. Friedrich 1455 yılında Türklere karşı savaş çağrısı yapar. Aralarında Niclas Muffel'in de bulunduğu önemli üç kişi görüşmelerde bulunmak üzere Viyana'ya gönderilir.

1456'da Drontheim başpiskoposu Heinrich Kalteisen Nürnberg'e gelir. Görgü tanığı kronikçi Heinrich Deichsler'in bildirdiğine göre, başpiskopos yaptığı konuşmada "Türklere karşı sefere çıkmak üzere, haçı alanların her türlü günah, kötülük ve suçlarından kurtulacaklarını" belirtir.

Hıristiyanları Türklere karşı Haçlı Seferi'ne çıkmaya yönelik dinsel isteklendirmeler etkisini gösterir. Yine Johannes Müllner'in bildirdiğine göre, 1456 Ağustos'unda 11.000 Nürnbergli silahlanır; haçı alır ve Türklere karşı savaşmak üzere Macaristan'a gider" (Kula, 2011:375-376).

2.Türk Karnaval Oyunu'nda Türk İmgesi

Hans Rosenplüt, 15. yüzyılın ortalarında yaşamış Bavyeralı bir şair ve top döküm ustasıdır (Kula, 2011: 378). "Rosenplüt, yazınsal bakımdan halk tipi karnaval oyunu türünün en önde gelen temsilcisidir. Eski anlatım birikimini yeni durumlara başarılı bir biçimde uyarlayarak, yeni yazınsal çevrenler açmıştır. Yapıtlarında toplumsal eleştiri ve öğretici bir tutum sergilemiştir" (Kula, 2004: 336). "Türk Karnaval Oyunu" (1456) Alman dilinde yazılmış "ilk siyasal içerikli (politik) oyun" olma özelliğine sahiptir (Akpınar, 2002: 92).

"Karnaval oyunu denilen eğlenceli oyunların yapısı, karnavala katılan cemaati eğlendirme işlevinden doğmuştur. Bu yapıya en uygun katkıyı, Hans Rosenplüt (1400-1470 civarı)'de ağırlıklı olarak görülen eski sıra oyunu biçimi yapmıştır" (Öztürk, 2002: 229) .

Karnavallar toplumsal siyasal eleştirinin karnaval havasında yapıldığı özgürlük ortamıdır. Karnaval oyunları, yemek yenilen gürültülü ortamlarda bir çığırktan (tellal) tarafından başlatılır. Amaç; izleyicinin sıkıntılarından ve umutlarından bahsederek seyirciyi oyunun içine dahil edebilmektir.

Türk Karnaval Oyunu çığırktanın sözleriyle başlar.

Çığırktan

"Artık susun ve yabancıyı dinleyin.

Büyük Türk gelmiş, kulak verin!

O ki, Yunanistan'ı almış,

Ve bilge divanını getirmiş,

Doğu'dan güneşin doğduğu yerden,
Mutlu ve barışçıl ülkeden
Büyük Türkiye ülkesinin adı,
Vergisiz yaşatır insanı." (Kula, 2011: 379)

"Büyük Türk" niteli, Türklerin büyük olduklarını anlatmaktan çok, Almanca'da "padişahı" veya "sultanı" belirtmek için kullanılmaktadır. Osmanlı/Türk padişahıyla ilgili bahsedilen bütün niteliler Avrupalıların en gereksinim duydukları ve giderilmesini istedikleri eksikliklerdir. Diğer taraftan dindar Hıristiyanlar, köylüler ve tüccarlar Alman ülkesinde ve Avrupa'da güvenlik kalmadığından yakınırlarken, Türklerin egemenlikleri altındaki ülkelerde insanların can, mal güvenliğinin sağlandığını belirtirler. Çıtırkan, Türk padişahının Almanya'ya gelip olumsuzlukları düzeltme isteğini duyumsatarak sözlerini tamamlar. Padişahın ordusuyla değil, bilge danışmanlar kurulu ile barışçıl ve yapıcı amaçlar için geldiği özellikle vurgulanır. Bu vurgulama son derece olumlu bir Türk imgesinin göstergesi olarak yorumlanabilir (Kula, 2011) .

Alman imparatorunu temsil eden bir şövalye görülür. Şövalye; Türk padişahının, "Hıristiyan din adamlarının ve ahalinin düşmanı olduğunu, padişahın Tanrı'nın şeytanın kardeşi olduğunu", Almanlar için "padişaha inanmaktan daha büyük bir yanlışlığı" olamayacağını dile getirir (Kula, 2011: 381). Yazar, Alman kamuoyunu etkileyen güçlerin görüşleri ve toplumun güncel eğilimlerini sergilerken, yanlış görüşlerin düzeltilmesine de ortam hazırlar.

Padişahın danışmanı; Avrupalılarca arzulanan "güç", zenginlik", "Tanrı'ya inanç" ve "zafer" gibi önemsenen konulardan bahseder.

Rosenplüt ayrıca, Osmanlı akınlarının Avrupa'da yol açtığı sonuçları da dile getirir. Bu amaçla bir başka soylu Alman'ı şöyle konuşturur.

"Türkiyeli Büyük Türk dinle!¹

Danışmanlarına bizim kim olduğumuzu söyle!

Sana çok uzaklara gitmeni öğütleyenler,

Kadınların dul, çocukların yetim bırakıldığını bilirler" (Kula, 2011: 382).

1 "Türkiyeli Büyük Türk dinle" dizesinin Almanca özgün yazımı, "Hör, grosser Türk aus der Türkei" şeklindedir. Türk ve Türkiye sözcüklerinin Almanca'da 1470'li yıllarda ve şimdi aynı biçimde yazıldığı görülmektedir (Kula, 2011: 382).

Türk'ün (padişahın) bir başka danışmanı, Alman konta, "öfkelenmeyi bırakalım ve herşeyi açık konuşalım!" (Kula, 2011: 383) derken yazar Almanya'daki kötü yaşam koşullarını, Türk egemenliğinin kötü yönlerini izleyicilerin tartışmasına sunmayı amaçlar.

Türk danışman, Alman sözcünün Türklere ve padişaha ilişkin "densiz" sözlerine değinmeden, padişaha yaraşır saygın bir ortam hazırlar.

Rosenplüt, Almanların sözleri ile eylemlerinin birbirine uymadığını özellikle belirtir ve bunu Türk danışmana söyler.

Barışsever ve yenilmez padişah alçakgönüllülük göstererek Hristiyanların sorunlarına ve ihtiyaçlarına çözüm üretir. Alman edebiyatında Türklere ilişkin yazılmış yapıtlarda var olan gönlü yücelik bir yan motif olarak oyunda da yer alır.

Padişah

Bizler yüce soylu Türkleriz,

Yenilgi nedir bilmeyiz.

Buraya savaşmaya gelmedik,

Hiç kimseyi aldatmak istemedik! (Kula, 2011: 384)

Padişah şu noktaların altını çizer:

Kutsal Kitap'ta yazılı olduğu üzere, hak yoluna gidilecek, bilen bilmeyene, zengin yoksula örnek olacaktır (Kula, 2011: 384).

Almanya'da yaşanan tüm olumsuzluklar padişaha anlatılır. Padişah; "ahlaksal ve toplumsal bozukluklar, her türlü olumsuzluğun kaynağıdır" cevabını verir (Kula, 2011: 385).

Padişahın bu sözleri uyarı ve tehdit olarak algılanabilir.

Türk padişahı (Fatih Sultan Mehmet) Hristiyan halkın kendisine başvurduğunu ve "dokuz olumsuzluk" hakkında hoşnutsuzluklarını dile getirdiklerini söyler.

Padişah

Kibir,

Faizcilik,

Zina,

Yalancı tanıklık,

Dininden dönme,
Mahkemelerde rüşvet ve adam kayırma,
Kutsal değerlerin para karşılığı satılması,
Vergi ve öşürler,

Üst konumlarda bulunanların alttakileri aşağılaması (Kula, 2011: 385)

Kula, eserin yazıldığı dönemde Müslümanlığa geçen Hıristiyan sayısında bir artış olduğunu, bu artışın Avrupalıları endişeye sürüklemesi nedeniyle yazarın padişaha bu sözleri söylediği, ayrıca dininden dönmeye eğilimli Hıristiyanları uyararak amacıyla, padişahın ağzından dininden dönmeyi bir erdemsizlik olarak dile getirdiğini söyler (Kula, 2011). Oyunda Türk padişahı; Hıristiyanları dinlerinden dönmemeleri konusunda uyararak, Hıristiyanlığın koruyucusu ve düzelticisi olarak gösterilmektedir. Yazarın başvurduğu toplumsal eleştiri sayesinde Alman toplumunun noksanları ve insancıl birlikteliği zorlaştıran yönleri padişahın ağzından anlatılır.

Padişah; "ne kimseyi baskılamaya, ne de öldürmeye gelmiştir." Türkler, sadece "kendilerine teslim (kul) olana, Tanrı'nın yardımını esirgemeyeceğini anımsatmak istemektedir (Kula, 2011: 386).

Papa adına Alman temsilcisi konuşur.

Temsilci

Habercisiyim ben, papanın,
Roma'dan gönderildim, topraklarına Almanların.
Büyük Türk şunu iletceğim sana,
Yaşamı zehir ediyorsun dindar Hıristiyanlara.
Roma kiliselerini bölmek istiyorsun,
Kutsal babamızın öcünü unutuyorsun (Kula, 2011: 387)

Temsilcinin ağzından; "Papa, sade bir köylünün düzeyine indirilirken, padişaha; papa adına "eşek pisliği", "köylü dışkısı" yedirir, "sidik" içirir. Sözlerine inanmıyorsa, elindeki mektubu okumasını söyler" (Kula, 2011: 387). Kula, Rosenplüt'ün temsilciyi sokak ağzıyla konuşturmasının sebebini; Avrupa'da birçok olumsuzluğun nedeni olarak görülen, gücünü iyice yitirmiş Papa ve Papalık kurumuna yönelik kapalı bir eleştiri ve bu kurumun Hıristiyanlığı Osmanlı yönetimine karşı koruyamayacağı bilincinde olması olarak açıklar.

Türk'ün üçüncü danışmanı görünür ve Türk hükümdarının Roma kiliselerini yıkmayı hiçbir zaman düşünmediğini, Nürnberg'e gelişlerini birçok Alman'ın bildiğini, Almanların birlikten yoksunluğunu, Almanya'da yargıçların sahte, devlet görevlilerin sadakatsiz olduğunu vurgular (Kula, 2011: 387-388). Yazar, üçüncü danışmanın ağzından Alman toplumunun sorunlarını açığa vurur.

Rosenplüt, Alman egemenlerin sözcülerine öyle şeyler söyler ki Alman egemenlerin ve Kilise'nin, halkın sorunlarını çözebilecek gücü olmadığını altını çizer.

Türk Danışman

Alman Egemenler Keyif Sürer

Halk Ter Döker (Kula, 2011: 390)

Yazar, Alman kamuoyunun yönetime karşı eleştirel tavrını belirginleştirmek amacıyla padişahın danışmanına şu sözleri söyler.

Padişahın Danışmanı

Almanlar egemenlerine baksınlar,

Onlar keyif sürer,

Çalışanlar ter döker.

Atları görkemli ve semizdir

Hep güçlü ve temizdir

Ne çifte koşullar

Ne de rençperin gelirini çoğaltırlar (Kula, 2011: 390-391).

Yazar Alman toplumunun toplumsal-siyasal duyarlılığını artırmaya, Alman yönetimi ile Alman halkının çıkarlarının farklılığını ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.

Oyunun devamında halkı temsil eden iki Alman yurttaş gelir.

Alman Yurttaşlar

İster kayser, ister sade bir köylü,

Kim ki Türk padişahına karşı dikleşir, cezasını bulmalıdır;

Türk padişahı Batı'nın da kayseri olmalıdır (Kula, 2011: 391).

Türk padişahına karşı olanlar, Alman egemenlerdir. Halk ise Türklerden yanadır. Yazarın halkı Türklerden yana göstermesinin nedeni; egemenlere adaleti ve güveni sağlamadıkları sürece halkın desteğini kaybedecekleri yönünde bir uyarıdır (Kula, 2011).

Padişah

Gelirsenez Ülkemize,

Uyacaktır Halkınız Töremize

“Rosenplüt'ün adaletin ve güvenliğin simgesi olarak öne çıkardığı Türk hükümdarı, "saygıdeğer" diye nitelendirdiği yurttaşlardan hoşnuttur. Hükümdarın sözleri uyarınca, Almanlar Türkleri dost bilmelidir” (Kula, 2011: 391).

Padişah

Güvenlikli ve özgür gidin her yere,

Gidin çok uzaklara dinsizler ülkesine.

Gelirsenez yöremize, inançsız halkınız uyacaktır töremize.

Doludur yüreğimiz sevgiyle,

Selamlayacaktır sizi herkes saygıyla (Kula, 2011: 392).

Dialogda geçen "dinsizler ülkesiyle", Osmanlı toprakları, "inançsız halk" sözleriyle Türkleri anlatmaktadır. Bu durum Rosenplüt'ün oyunda Türk yönetimine ve Türklere karşı olumlu tavrına rağmen dönemin yaygın anlayışını belli ölçülerde içselleştirdiğini gösterir (Kula, 2011: 392).

Yazarın deyişleriyle “inançsız Türkler törelerine uyacak, Almanlara karşı da konukseverliklerini göstereceklerdir” yorumunu Kula şöyle açıklamaktadır;

15. yüzyılın ikinci yarısında Venedik Türklerle, özellikle deniz ticareti bakımından yoğun ilişkiler içerisindeydi. Anlaşılan o ki, Nürnberg, Venedik'le yarışmak istemektedir. Nürnberg kenti dolaysız olarak imparatora bağlıdır; ülkelerarası ticaretin önemli merkezlerinden biridir; yapısı ve yönetimi farklıdır. Türk Karnaval Oyunu'nun Nürnberg'de geçmesinin nedenleri arasında bu olgu da vardır (Kula, 2011: 392).

Türk Karnaval Oyunu'nda betimlenen ayrılış sıcaktır.

Bütün bu sözleri verenler biz inançsız Türkleriz,

Ayrılıyorz sizden, hoşça kalın deriz.

Oyun, karnaval oyunlarına özgü rahat anlatım, erotik sözler, sövgüler ve hoşnutluk anlatımlarıyla biter (Kula, 2011: 392).

Hem edebiyat tarihi açısından hem karnaval oyunları arasında seçkin bir yeri olan Türk Karnaval Oyunu'nun çağdaşı eserlerle karşılaştırıldığında olumsuzlamayı baştan amaçlamadığı görülmektedir.

Sonuç

Osmanlı İmparatorluğu Avrupa'ya ilerlerken bugünkü Almanya'nın içlerine kadar ulaşmamasına rağmen Avrupa'da "Türk Tehlikesi"nden en fazla etkilenen ülke Almanya olur. Türk-Osmanlı-İslam motif ve konuları Alman edebiyatında ve müziğinde de büyük yer tutar. Müzikli oyun türünde bunun ilk örneği Hans Rosenplüt'ün "Türk Karnaval Oyunu" adlı yapıtıdır.

"Türk Karnaval Oyunu", Türklerin Avrupa içlerine doğru hızla ilerledikleri bir dönemde yazıldığından, 15. yüzyılda Türklere ilişkin yazınsal değerlendirmeler genellikle Türk karşıtı özellikler taşır.

Oyun İstanbul'un fethinden üç yıl sonra yazılmıştır. Bu nedenle, Türklere karşı önlem almak anlamında Hıristiyan ülkelerdeki aksaklıkları eleştirmesi ve Türk tehlikesine dikkat çekmesi açısından olağandır. Oyunda dikkate değer olan yazarın Hıristiyanlık için tehlike olarak gösterdiği bir dünyayı örnek teşkil edecek şekilde sunmasıdır. Ortaçağ Avrupa'sındaki yaygın olumsuz Türk imgesinin aksine, olumlu bir Türk padişahı imgesi geliştirir. Padişah, Türklerin egemen olduğu her yerde Almanlara güvence verir. Türk Sultanı'nun örnek yönetimi, Hıristiyan halkların durumunu gözler önüne sermek için araç olarak kullanılır. Eleştiriye uygun zemin hazırlayabilmek için, Türklerin ülkesindeki koşulların övgüsünün ardından, bu olumlu imgeyi unutturmak isteyen acımasız bir düşman imgesi ana hatlarıyla çizilir. Başlangıçta verilen imgeyle büyük çelişki içinde bulunan ve dinsel olarak şekillenmiş bu imge, Ortaçağ "Müslüman-Türk" imgesiyle örtüşmektedir.

Türk imgesini olumsuz gösteren tüm dinsel ifadelerin, Hıristiyan İmparatorunu tehdit etmek, uyarmak ve olumsuzluklar konusunda önlem almak amacıyla kurgulandığı kolayca anlaşılmaktadır. Hıristiyan yönetici ve halkın dinsel duygularına hitap edilerek, onları toplumsal düzen ve barışı yeniden kurmaya katkıda bulunmalarını sağlama ve aynı zamanda da Türklere karşı harekete geçirme amacı güdülmektedir.

Türk Karnaval Oyunu düşünsel değişikliklerin yaşandığı bir sürece tanıklık etmesi, halkın ihtiyaçlarını ortaya koyması ve yönetimi ağır bir dille eleştirmesi açısından ilk siyasal içerikli oyundur. Alman kültüründe yaygınlığı, tanınmışlığı ve Türk imgesine olumlu katkısı bakımından önemli bir yapıttır.

Kaynakça

Kitaplar

Akpınar Dellal, Nevide (2002). Alman Kültür Tarihi'nden Seçme Tarihi ve Yazınsal Ürünlerde Türkler (Avrupa'da Türk İmgesine Bir Katkı). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Güvenç, Bozkurt (2000). Türk Kimliği. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kula, Onur Bilge (2011). Batı Edebiyatında Oryantalizm I. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Timur, Taner (2000). Osmanlı Kimliği. Ankara: İmge Kitabevi.

Ulağlı, Serhat (2006). İmgebilim Ötekinin Bilimine Giriş. Ankara: Sinemis Yayınları.

Makaleler

Akpınar Dellal, Nevide (2001). "Hans Rosenplüt'ün "Türk Karnaval Oyunu'nda Türk İmgesi". Tarih ve Toplum. S. 210, ss.30-34.

Kula, Onur Bilge (2004). "La Notion de L'Europe Dans L'Histoire Littéraire et Philosophique Allemande Sous L'Angle des Notions de Turc et de Turquie Considérés Comme "Autre"". Frankofoni. S. 16, ss.307-338.

Öztürk, Ali Osman, (2002). Usta Şarkıcılarının Andreas Gryphius'un Tiyatro Eserinde Sergilenmesi (Meistersang und seine Darstellung im Schimpfspiel von Andreas Gryphius). S. 7, ss.227-232.

THE FIRST EXAMPLE OF TURKISH/OTTOMAN/ISLAMIC MOTIFS IN MUSICAL PLAYS: DES TURKEN VASNACHTSPIL

Elif Sanem Güleç Küleki *

Abstract

Answers to the question how an individual or society perceives itself constitute the identity. Impressions and judgments of another about the individual or society are defined as images. Images represent only relative facts, although they have historical roots.

Following the Crusades, image of the Turk was based on the dichotomy of Christians and Muslims; when Istanbul was conquered, Westerners started regarding Turks as the representative of the East and Islam.

Turkish-Ottoman-Islamic images were first used in musical plays (singspiel). Musical plays are shown as the starting point of opera in Germany or Austria. The first example of "Turkish themed operates" among these plays is the work of Johannes or Hans Rosenplüt's "Des Turken Vasnachtspil" (1453). The play was written when Pope Nicholas V summoned Christians to the Crusade in October 1453 after Istanbul was conquered.

Written assessments about Turks in the 15th century generally display anti-Turkish features. "Turkish Carnival Play" of Hans Rosenplüt is an important work that doesn't intend to disparage or negate and has made significant contributions to Turkish image as a popular and recognized work in German culture with critical contents.

Keywords: Des Turken Vasnachtspil, Hans Rosenplüt, Turkish-Ottoman-Islamic image.

Jel Code:Z19

* Yrd.Doç.,Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, elifsanem@gmail.com